

ISHSIZLIK DARAJASINI PASAYTIRISHDA ISHCHI KUCHI BOZORI MUTANOSIBLIGINI VA INFRATUZILMASINI RIVOJLANTIRISH YO'LLARI

Anvar Tolliboyev G'ulomjon O'g'li
Toshkent Davlat Iqtisodiyot
Universiteti talabasi
E-mail: anvartolliboyev@gmail.com

Annotatsiya: Mehnat bozorida tenglikka erishish va ishsizlikni pasaytirish faol mehnat bozori siyosatini (MBS), ta'lim sohasidagi islohotlarni va infratuzilmani rivojlantirishni o'zida mujassamlashtirgan ko'p qirrali yondashuvni taqozo etadi. ALMPs, jumladan, kasbiy tayyorgarlik, ish haqi subsidiyalari va ish qidirishda yordam berish, bandlikni oshirish va ishchi kuchining reintegratsiyasini osonlashtirishda muhim ahamiyatga ega. O'quv dasturlarini mehnat bozori talablariga moslashtirishga qaratilgan ta'lim islohotlari odamlarning tegishli ko'nikmalarga ega bo'lishini ta'minlaydi, bu esa ish o'rinlarini moslashtirishni yaxshilaydi va tarkibiy ishsizlikni kamaytiradi. Infratuzilmaga kiritilayotgan investitsiyalar nafaqat ish bilan ta'minlanish imkoniyatini yaratibgina qolmay, balki samaradorlik va aloqani yaxshilash orqali uzoq muddatli iqtisodiy o'sishni rag'batlantiradi. Ushbu elementlarni o'zida mujassam etgan keng qamrovli strategiya ishsizlikni samarali hal etishi va adolatli mehnat bozorini rag'batlantirishi mumkin.

Kalit so'zlar: mehnat bozoridagi tenglik, ishsizlikning qisqarishi, faol mehnat bozori siyosati (almps), kasbiy ta'lim, ish haqi subsidiyalari, ish qidirishda yordam, ta'lim islohotlari, infratuzilmani rivojlantirish strukturaviy ishsizlik, iqtisodiy o'sish.

O'zbekiston Respublikasida ishsizlik darajasini pasaytirish maqsadida keng ko'lamli chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda. Ushbu sa'y-harakatlar mehnat bozorini rivojlantirish, aholi bandligini ta'minlash va kambag'allikni qisqartirishga qaratilgan. 2024-yil 4-oktabrda qabul qilingan PQ-347-sonli qaror bilan kambag'allikni qisqartirish va bandlik sohasida davlat siyosatini takomillashtirish hamda samaradorlikni oshirish chora-tadbirlari belgilandi. Ushbu qaror doirasida aholiga bandlik xizmatlarini mahalla darajasida ko'rsatish, bandlik xizmatlarini ko'rsatishda yagona hisobot yuritish tizimini joriy etish kabi chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda. 2022-yil 30-avgustdagi PQ-366-sonli qaror bilan norasmiy bandlik ulushini qisqartirish hamda mehnat resurslari balansini zamonaviy yondashuvlar asosida shakllantirish chora-tadbirlari belgilandi. Ushbu qaror doirasida o'zini o'zi band qilgan shaxslar faoliyat turlari kengaytirildi, ijtimoiy soliq miqdori kamaytirildi va shaxsiy

tomorqa yer uchastkasida faoliyat yuritayotgan fuqarolar rasmiy band bo'lgan aholi toifasiga kiritildi.

"Yashirin iqtisodiyot" ulushini qisqartirish bo'yicha 2020-yil 20-iyundagi 394-sonli qaror bilan "Yashirin iqtisodiyot" ulushini qisqartirish chora-tadbirlari amalga oshirildi. Ushbu qaror doirasida iqtisodiyotda xufiyona aylanmani qisqartirishga qaratilgan tarkibiy o'zgarishlar, raqamli texnologiyalarni keng joriy etish va naqd pulsiz hisob-kitoblar hajmini oshirish kabi chora-tadbirlar belgilandi.

Kambag'allikni qisqartirish va bandlik vazirligi tomonidan aholining bandligini ta'minlash va daromadlarini oshirish orqali kambag'allik darajasini qisqartirish bo'yicha hududlar kesimidagi maqsadli ko'rsatkichlar belgilandi. Ushbu chora-tadbirlar doirasida "Ishga marhamat" monomarkazlari va kasb-hunarga o'qitish markazlari negizida kasbiy ko'nikmalar markazlari tashkil etildi. Ushbu chora-tadbirlar natijasida ishsizlik darajasini pasaytirish, aholi bandligini ta'minlash va kambag'allikni qisqartirish bo'yicha sezilarli yutuqlarga erishilmoqda. Ishsizlik butun dunyo iqtisodiyotlari uchun eng dolzarb muammolardan biri bo'lib qolmoqda. Mehnat bozorida tenglikka erishish va mustahkam infratuzilmani barpo etish ishsizlikni kamaytirish va inklyuziv o'sishni ta'minlash uchun muhim strategiya hisoblanadi.

Ta'lim va malaka oshirish kuchli mehnat bozorining asosini tashkil qiladi. Sifatli ta'limdan teng huquqli foydalanishni ta'minlash shaxslarni zamonaviy ish o'rinlari uchun zarur bo'lgan ko'nikmalar bilan jihozlashi mumkin. Mehnat bozoridagi samarali infratuzilma ish izlovchilarni ish beruvchilar bilan samarali muvofiqlashtirishga yordam beradi. Ishga mos keladigan murakkab platformalarni yaratish ishga qabul qilish jarayonlarini soddalashtirishi va ishchilarni imkoniyatlarga yanada samarali ulashi mumkin.

Mehnat bozori axborot tizimlari (LMIS) bo'sh ish o'rinlari, ish haqi tendentsiyalari va malaka talablari haqida real vaqt rejimida ma'lumotlarni taqdim etishi mumkin, bu esa ishchilarga ongli qarorlar qabul qilish imkonini beradi. Tadbirkorlikni rag'batlantirish yangi ish o'rinlarini yaratish va iqtisodiy faollikni rag'batlantirish imkonini beradi. Mikroreditlar va grantlar taqdim etish kichik biznes va startaplarning rivojlanishiga yordam beradi, bandlik imkoniyatlarini yaratadi. Ishbilarmon tadbirkorlar uchun trening dasturlari ularga qiyinchiliklarni engish va barqaror korxonalar qurishda yordam berishi mumkin. Tadbirkorlar resurslar, murabbiylik va tarmoq imkoniyatlaridan foydalanishlari mumkin bo'lgan markazlarni yaratish innovatsiyalar va ish o'rinlarini yaratishga yordam beradi. Infratuzilmaga sarmoya kiritish bandlikni oshirish uchun qulay muhit yaratish uchun juda muhimdir.

Qishloq joylarda internetga ulanishni kengaytirish masofaviy ishlash va onlayn ish imkoniyatlaridan foydalanish imkonini beradi. Tegishli imkoniyatlarga ega sanoat zonalarini tashkil etish investitsiyalarni jalb qilish va ish bilan ta'minlash imkonini beradi. Kam ta'minlangan hududlarda ishsizlikni kamaytirish uchun maqsadli

harakatlar talab etiladi. Iqtisodiy jihatdan orqada qolgan hududlarda EIZlarni tashkil etish sanoatni jalb qilish va mahalliy ish o'rinlarini yaratish imkonini beradi. Jamoatchilik ishlari kabi dasturlar mahalliy infratuzilmani qurish bilan birga qishloq joylarda ish o'rinlarini yaratishi mumkin. Ishsizlik ko'pincha moliyaviy ishonchsizlikka olib keladi. Ijtimoiy xavfsizlik tarmoqlari buferni ta'minlashi va odamlarga yaxshiroq imkoniyatlardan foydalanish imkonini berishi mumkin.

Ishsizlik nafaqalarini kengaytirish vaqtinchalik yengillikni ta'minlaydi va qashshoqlikning oldini oladi. Sog'liqni saqlash va bolalarni parvarish qilishni qo'llab-quvvatlash: subsidiyalangan sog'liqni saqlash va bolalarni parvarish qilish xizmatlari ko'proq odamlarga, ayniqsa ayollarga ish kuchida qatnashish imkonini beradi. Davlat-xususiy sheriklikni rivojlantirish Hukumatlar va xususiy sektor o'rtasidagi hamkorlik mehnat bozori natijalarini yaxshilash uchun muhim ahamiyatga ega. Davlat-xususiy sheriklik sohaga oid talablarga javob beradigan o'quv tashabbuslarini ishlab chiqishi mumkin.

Korporativ ijtimoiy mas'uliyat dasturlarini rag'batlantirish kompaniyalarni ish o'rinlari yaratish va jamiyatni rivojlantirishga sarmoya kiritishga undashi mumkin. Texnologiyalardan foydalanish ishga kirishni yaxshilash va samaradorlikni oshirishi mumkin. Masofaviy ishlarni osonlashtiradigan texnologiya turli joylardan kelgan ishchilarni mehnat bozoriga integratsiyalashga yordam beradi. Avtomatlashtirish ish o'rinlarini almashtirishi mumkin bo'lsa-da, u ushbu texnologiyalarga texnik xizmat ko'rsatish, nazorat qilish va rivojlantirishda yangi rollarni yaratishi mumkin. Bo'shliqlarni aniqlash va zarur tuzatishlar kiritish uchun mehnat bozori aralashuvini doimiy monitoring qilish muhim ahamiyatga ega. Mehnat bozori ma'lumotlarini to'plash va tahlil qilish siyosatchilarga tendentsiyalarni aniqlashga va strategiyalarni mos ravishda moslashtirishga yordam beradi. Ish beruvchilar, ishchilar va kasaba uyushmalarini munozaralarga jalb qilish muammolar va yechimlar haqida tushuncha berishi mumkin.

Mehnat bozori tengligi va infratuzilmasini yaxshilash ko'p qirrali muammo bo'lib, hukumatlar, biznes va hamjamiyatlarning muvofiqlashtirilgan sa'y-harakatlarini talab qiladi. Ta'lim, inklyuziv siyosat, mustahkam infratuzilma va innovatsion yechimlarga ustuvor ahamiyat berish orqali jamiyatlar yanada adolatli mehnat bozorlarini yaratishi va ishsizlikni kamaytirishi mumkin. Bu sa'y-harakatlar nafaqat iqtisodiy o'sishni kuchaytiradi, balki doimiy o'zgarib borayotgan dunyoda ijtimoiy hamjihatlik va barqarorlikni kuchaytiradi.

Adabiyotlar ro'yxati:

1. Qodirov N.Q., Haydarov N.M. O'zbekistonda mehnat bozorining rivojlanishi va zamonaviy yondashuvlar. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2021. – 288 b.
2. Islomov B.A. Mehnat resurslari va mehnat bozori muammolari. – Toshkent: Universitet, 2020. – 310 b.

3. Sharipov R.S., Yusupov A.I. O'zbekiston mehnat bozorida ishsizlikni kamaytirish strategiyalari. – Toshkent: Iqtisodiyot va moliya, 2019. – 240 b.
4. Borovskiy V.V. Рынок труда и управление занятостью. – Moskva: Infra-M, 2020. – 296 s.
5. Bekov K.M., Tursunov R.Sh. Mehnat bozori infratuzilmasi: innovatsion yondashuvlar. – Toshkent: Moliya, 2022. – 284 b.